

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΑΣΤΡΟ

(Συνέχεια από το περασμένο φύλλο)

κανένας στον κ. Περιγαλίτη· ότι έπρεπε σάρκετις μεριές νάναι πιο όμοιομορφη ή γλώσσα. Γιατί το κεί-θε το σκάφος» στην αρχή και κάτι έδουνθέσανε, αντιπροβάλλει, πολύτεκνος» και μερικά παρόμοια χτυπούν άσκημα μέσα στην άρκετά κληή κατά τ'άλλα μετάφραση. Εύκολα όμως του τὰ συχωράει κανένας τὰ τέτοια, όταν φτάνη στα χωρικά, εκεί δηλ. που δείχνει την ποιητική του δύναμη και ψυχή· λησμονάει τὰ μεταφραστικά του παραπατήματα, άμα διαβάξη το περίφημο χωρικό :

Έρχοιθαι το παλαιόν θλιβα
Και θεών παιδες μακάρων κτλ.

Ξαναζωντανεμένο με τέτοια λόγια :

Παιδιά των μακαρίων θεών και του Έρεχτιά άγγονία,
Που τρισευτυχισμένοι ζήτ' άπ' τὰ παλιά τὰ χρόνια,
Κι από μιάς χώρας Ιερής κι άπόρθητης τρυγάτε
Καρπούς σοφίας τρισένοδοξης, ενώ άλαφροπατάτε,
Παντοτεινά περήφανοι σ' όλόλαμπρον αϊθέρα
Πετώντας, στών έννεία άγνών Μουσών την κατοικία,
Τών Περιδων, που, όπως λέν, έναν καιρό μητέρα
Έκει, δλες τις έγέννησε πανώρια ή 'Αρμονία'
Κι άπ' του όμορφοτεχνούμενου του Κηφισού την κοίτη
Πήρε και δροσοδόγησε τή χώρα ή 'Αφροδίτη,
Γλυκόπνοες άφρες χύνοντας' κι όπως τὸ λέν άκόμη
Φορώντας ροδοστέφανο μυρόβολο στην κόμη,
Τους έρωτές της στέλνει έδώ, κάθε σοφὸ νὰ εύφραίνου
Και νὰ βοηθοῦνε τους καλοῦς καλύτεροι νὰ γένου κτλ.

* *

Κάμποσα χρόνια τώρα ρίχνονται γερὰ τὰ θε-μέλια δουλιᾶς, που σκοπό της έχει νὰ μάς γνωρίση ξαναπλασμένη στη γλώσσα μας την άρχαία φιλολο-γία. Στα θεμέλια τουτὰ έβαλε κι ο Περιγαλίτης, όσο μπορούσε καλύτερα την πολυτίμη πέτρα του με τῆς «Μήδειας» τῆ μετάφραση.

ΝΑΙΑΣ Η. ΒΟΥΤΣΕΡΙΑΝΣ

Κυρία Μυλωνά : Δέν πρέπει νὰ με διακόψης. Μιχάλη σά μιλω.
Μιχάλης : Μα, κυρία, πῶς θά βρω τότες καιρό γιά νὰ πῶ τίποτα ;

Έκεινη : 'Απορῶ πῶς γίνεται, τόσο συχνά μικροκά-μωτοι άντρες νὰ παίρνουνε νταρνάνας ίσα μ' εκεί πάνω.
Έκεινος : Σέρω κέγώ ; ίσως νὰ φοβοῦνται νὰ πάρουν πίσω τὸ λόγο τους.

Δασκάλα : 'Πέ μου νὰ 'δῶ, Νίκο, αν εἶχες δώδεκα δα-μάσκηνα κι ο μικρός σου αδερφός σου ζητοῦσε τὸ μισό, πῶς θά σοῦμναν ;
Νίκος (άμέσως) : Δώδεκα !

είναι πολὺ λυπημένη. Και λέει μοναχή της.

— 'Η δυστυχία μου είναι πολὺ φανερή' τί μου χρησιμεῖ νὰ ζήσω περισσότερο ;

Φωνάζει τις σκλάβες της : εἶχε πάρει τὴν από-φραση :

— 'Ας άνεδοῦμε στην κάμαρή μου, γιά νὰ βροῦμι κεί κομμάτι διασκέδαση.

Έπειτα λέει :

— Θα πεθάνω σήμερα και θα ξαναβρῶ τὸ Χαφ-μποῦρ στα οὐράνια. 'Αν είναι δῶ κανένας που εἶν' άφορμή γιά τὸ χαμό του Χαφμποῦρ, θα ξεδικηθῶ, γιάτι μαζί θα καοῦμε. 'Αν βρίσκονται μέσα στο παλάτι του βασιλιά άθῶποι, που χαρήκανε με του Χαφμποῦρ τὸ θάνατο, θα ξεδικηθῶ πανου στις άρ-ραβωνιαστικές του.

Βάνει φωτιά στην κάμαρη, που άνάφτει μονο-μιάς. 'Η πυρκαγιά ξεσπάει. Έτσι ή Σινίλδη δεί-χνει την άγάπη της. 'Ο Χαφμποῦρ γυρίζει τὸ κε-φάλι, άγναντεύει τὴν κάμαρη τῆς Σινίλδης νὰ και-γεται ἔλη.

— Γραβήχτε τὸ κόκκινό μου πανωφόρι κι αφήστε το νὰ πέση καταγής. Κι αν εἶχα δέκα ζωές στην έξουσία μου, δε θα ζητοῦσα νὰ τις διαφεντέω.

'Ο βασιλιάς Σιδάρδ κοιτάζει άπ' τὸ παράθυρο· τὸ πνεύμα του είναι άνήσυχο. Βλέπει τὸ Χαφμποῦρ

'Από τότε ή συντροφιά των παιδιών άλλαξε λημέρι. Έκαμαν πρώτα λίγον καιρό ν' άνεδοῦν στο κάστρο, ὡς που λησμονήσαν ὅτι εἶχαν πῆξη κι' ὡς που ξανάβρε ή πρώτη επιθυμία τους. 'Ομως τὸ λημέρι τους τ' άγαπημένο, τὴν τάπια, τὴν ξεγρα-ψαν γιά πάντα πειά. 'Ο βοσκός τὴν πάτησε στα καλά και τὴν έκαμε δική του' και τὴν έκαμε νὰ μὴν παραλλάξη από μαντρι και στάλισμα γιδιών. Τῆς έβαλε άμπατή πλεγμένη με λούρες από λυγα-ριά. Πλάγι της ίστησε τὸ δικὸ του τὸ καλύδι σκε-πασμένο μ' άσφακίεις. 'Ολόγυρα έφκειασε ίσκιους από χορτάρια, σκεπή των ζωντανών του. Καταμεσῆς τῆς τάπιας έμπηξε παλούκι μεγάλο μ' ένα μπό-τσικα στην κορφή, γιά τὸ καλό, καρφωμένο. Καθῶς μιὰ μέρα βρέθηκαν εκεί τὰ παιδιά, σ' ὡρα που έλει-πε ὁ βοσκός με τὰ τραγιά του, κ' εἶδαν αὐτὰ τῆς στάνης τὰ παράξενα συγύρια και τὰ χτύπησε ή βρώμα τῆς κοπριάς. θυμὸς μεγάλος πρώτα τάπιασε. Χύθηκαν νὰ μποῦν και νὰ χαλάσουν τὸ τσοπάνικο νοικοκυρεϊό. Τότε ὁ άγριόσκυλος που ζύπνησε τὰ πήρε στο κοντό. Και δέν εἶταν άπ' τὸ φόβο του σκυλιού, παρ' από λύπη κι' από σιχασιά που δε θέ-λησαν πειά νὰ ξαναϊδοῦν τὴν τάπια. Κι' ὅσες φορές άνέβαιναν, πάντα κρυφά, στο κάστρο, τραβοῦσαν ίσα γιά τὴ Μίνα. 'Αναδαν θειαφοκέρια, που έπαίρ-ναν μαζί τους, και με βήματ' άφοβα τραβοῦσαν κ' έβγαιναν στην τρύπα. Έκειθε ήταν εύκολο νὰ κα-τεβοῦν, γιάτι από τὴν πρώτη μέρα εἶχαν μαζίψη πέτρες κ' έκαμαν σκάλα πρόχειρη.

Τι τόπος παράξενος, δασωμένος, άγριος ήταν ή Φόσσα ! 'Απ' τὸνα πλευρὸ τὸ κάστρο κι' από τ' άλλο τοίχος χαμηλότερος τῆ φύλαγαν άπάτητη άπ' άνθρώπου ή ζωντόβολου ποδάρι και τὴν έκαναν κλεισμα άνέμπατο, δλογύριστο, άγκαθοφραγμένο. 'Ο ήλιος δέν έβλεπε τὸ βαθουλό άπλωμά της παρὰ λί-γες ὡρες μοναχά. Τῆς άλλες ίσκιος πυκνότατοι χυ-μένοι μέσ' τῆς πατουλιές έκαναν τὴ μέρα νύχτα.

κρεμασμένο στη βαλανιδια και τῆς Σινίλδης τὴν κά-μαρη νὰ καιγεται. Ένας μικρός άκόλουθος στα κόκ-κινα ντυμένος τρέχει και φωνάζει :

— 'Η περήφανη Σινίλδη καιγεται στην κάμαρή της κ' ὄλες τις σκλάβες της.

— Ποτέ, λέει ὁ Σιδάρδ, δυο βασιλόπουλα δέν εἶχαν τόσο λυπητερή μοιρα. 'Αν ήξερα πῶς ή άγάπη τους ήταν έτσι δυνατή, δε θα τους χωρίζα γιά ὅλη τὴ Δανιμαρκία. Τρέξτε στην κάμαρη τῆς Σινίλδης και προσπαθήστε νὰ τὴ σώστε' τρέξτε στην κρεμάλα' δέν ήταν κλεφτής ὁ Χαφμποῦρ.

Κι ὅτα φτάσανε στην κάμαρη τῆς Σινίλδης, τὴ βρῆκαν ξεπλωμένη χωρὶς ζωή μες στη φωτιά' κι' ὅτα στη κρεμάλα φτάσανε, ήταν ὁ Χαφμποῦρ νεκρός.

Πῆραν τὸ Χαφμποῦρ, τὸ γιδὸ του βασιλιά, τὸν τυλίξαν μες σὲ λευκὸ σεντόνι και τότε θάψανε στο άγιασμένο χῶμα στην πολυαγαπημένη του σιρά.

Πιάσαν τὴ σκλάβα άπ' τὸ λαιμό και τὰ μαλ-λιά και τὴν έκαμε νὰ δοκιμάση θάνατο τρομερό. Τῆνε χῶσανε ζωντανή μέσα στη γίς. Αὐτὸ ήταν τὸ κρεββατι του γάμου της.

(Μετάφραση 'Ηλ. Β).

Η. Μ. Είναι φανερὴ και σπουδαία ή παραπολὺ μεγάλη ὁμοιότητα σὲ μερικές μεριδὲ του 'Δανιμαρκέζικου τούτου

'Από τοῦ κάστρου τὰ θεμέλια κι' από κάθε πιθανή χωμάτου χάραξαν νερά περίσσια, άστείρευτα, που άγρίεψαν και θράσεψαν κάθε κλαρι και χόρτο και δέντρι. Έκει ή σικιά εἶχε τ' άνάστημα πλατάνου· κι' από κάτου, κι' από γύρω της, ή μαυροφυλλη άγουζά κυνηγοῦσε στο ψήλωμα τὴν καλαμιά τὴν άγρια. 'Ο φλόμος ὁ γαλακτερός πολέμαγε νὰ φτάση τὴν άγουζά κι' ὁ ταπεινός ὁ σφέδουκλας νὰ περᾶση τὸ φλόμο. 'Ο βᾶτος άφινε τὰ λουριά του, παχιά σαν άμπελόκλαδα, και πλέκονταν σφιχτά με τ' άλλα τ' άγριοχόρτα. Μέσα στῆς πέτρες ρίζωνε θυ-μωμένη ή βρωμερή πικραγγοῦριά και κάτου στο θρασόμαχο τὸ χῶμα μάνιζε ή τοικνίδα. Που νὰ πατήση και που νὰ σταθῆ άνθρωπος σὲ τόπο, που μοναχά γιά τους βατράχους και τὰ φείδια και τῆς χελώνες ήταν καλή διαμονή κι' άτάραχο βασίλειο ;

'Ομως τῆς πρώτες μέρες άρσε πολὺ στο παιδιά ή Φόσσα. Και θάλεγε κανένας πῶς ήταν επίτη-δες καμωμένη γιά κρυφούλια και παιγνίδια. Εἶχε τόσα δέντρα ν' άνεβαίνουν τὰ παιδιά, κυνη-γώντας τὸ ένα τ' άλλο, ή νὰ καθωνται στους ίσ-κιους λέγοντας παρχμύθια. Εἶχε σικιές νὰ τρών τὰ σῦκα τους και νὰ κάνουν με τῆς βέργες τους δοξά-ρια. Εἶχε βᾶ-α, δάση δλάκερα, νὰ χορταίνουν μου-ρα. Εἶχε πυκνές κουφοζυλιές νὰ κάνουν με τὰ κλω-νάκια τους ντουφέκια, κι' άγουζεις δᾶ ὅσες ήθελαν νὰ βγάνουν μελάνη άπ' τὸν καρπό τους και νὰ ζωγρα-φίζουν στους τοίχους του κάστρου πλάσματα φαν-ταχτερά. Δόθηκαν λοιπόν σὲ κάθε λογῆς παιγνίδια που τους έρχονταν καλόβολα εκεί μέσα. 'Ομως δέν εἶχαν τόπο ελεύτερο νὰ ξεθυμαίνου στα κυνηγητά και στα πηδήματα. Οὔτε νὰ φωνάζου ή νὰ τρα-γουδοῦν εἶχανε πειά τόλμη, γιάτι ὁ βοσκός από πά-νου ακόμα δέν τάχε καταλάβη, άλλοιῶς θα τάκανε με τὰ λιθάρια νὰ μὴν έχουν κατα που νὰ γύρου. Σὰ βαριώνταν τέλος τὰ παιγνίδια, λούφζαν κρυμ-μένα μέσ' τους ίσκιους. Γύρω τους άπλώνονταν χπει-

δημοτικῶ τραγουδιῶ με τὴ δική μας τὴν 'Ηλιογέννητη» τὸ ξεκουστὸ τραγοῦδι, που σὲ πολλὰ μέρη τῆς 'Ηπειρος τὸ λένε και σαν παραμῦθι. 'Οπως έδῶ, έτσι και στην 'Η-λιογέννητη τὸ βασιλόπουλο ρωτάει τὴ μάγισσα, πῶς βί-πολάφη τὴν άγάπη του· έτσι νύνεται γυναίκα και πᾶσι νὰ βρῆ τὴν ὁμορφη παρθένα, που γνέθει άνάμεσα στις σκλά-βες της. 'Ετσι τὸν δέχεται με χαρὰ σαν κίρη και τὸν παίρνει νὰ κοιμηθῆ μαζί της. 'Ετσι πεθαίνουν κ' οἱ δυο τὴν ἴδια στιγμή. Μοναχά πῶς στην 'Ηλιογέννητη δε βρί-σκονται, κακιά σκλάβα και καταδόσες, παρὰ ξεγέλασμα, που γίνεται άφορμή νὰ πεθάνη ή 'Ηλιογέννητη και νὰ σκοτωθῆ ὁ άγαπημένος της άπάνου στο νεκρὸ της. Πιὸ τρυ-φερὸ τὸ δικὸ μας τραγοῦδι και πιὸ άπλοικό' γι' αὐτὸ πιὸ τεχνικό κι άψηλονόητο' πιὸ τραγικό κι άγριο τὸ Δανιμαρ-κέζικο. Τάχα ή άθάνατη 'Ελληνική πηγὴ νάδωσε και στις άπόμακρες αὐτές χῶρες τέτοιο τραγοῦδι τῆς άγάπης ; 'Η 'Ηλιογέννητη» είναι γνωρίμη παντού στην 'Ελλάδα και σ' ὅλα τὰ νησιά μας τῆς 'Ανατολῆς. 'Ο εσαστός μας κ. Πολίτης θά εἶρη βέβαια ποιά είναι ή άπόκρυφη δέση ὄλων αὐτῶν των τραγοῦδιῶ που ζῶνε στο σιγάμα του λαοῦ τάσα άνόμοιων τάπων.

ρη γαλήνη κανένα φύσημα δεν έφτανε ως εκεί. Τα δέντρα έμεναν άπειστα. Απλωνε τα φίλοκλωνα τα δίχτοα του από τοίχο σε κλαρί κι από κλαρί σε τοίχο και στέριωνε τη φωλιά και την παγίδα του το σφαλαγγούδι. Κανένας θόρυβος δεν άγροικιούνταν. Έν' άπιαστο μουμουρητό μονάχα, μόλις άκουστό, ανάδευε τριγύρω. Άμετρες πεταλοϋδες πρασινοφτερες, άλλόκοτες, σαν ψυχές άλλου κόσμου σαρκωμένες, ζύγιαζαν κρεμασμένες στον άγέρα, ή μέσ' τα φύλλα φώλιαζαν άκίνητες και μερωμένες. Άκούγονταν κάποτε άξαφνο το λάλημα φοβισμένης κουκουβάγιας, αλλά πειό συχνά άντηχούσε της νεροχελώνας το τραγοϋδι, παραπονετικό σε μοιρολόγι, μέσ' το νερό. Από τη μια ως την άλλην άκρη πλάκωνε τον τόπο κάτι σαν ανάσασμα βαρύ, γιοματό μούχλα, που ή άπανεμιά κ' ή άνηλιά του τη γεννούσαν. Τα παιδιά στόλωναν τ' αυτιά τριγύρω κι άκροάζονταν χωρίς ν' άκούνε τίποτα ξεχωριστό. Κι όμως θαρρούσαν ήχο άνάκουστον πώς θ' άκουγαν, αν πρόσεχαν περσότερο. Και τέντωναν τα μάτια πάλι και περίμεναν σαν κάτι άφάνταστο να λάβαινε σάρκα εμπρός τους. Κι' αυτή ή άναμονή, κ' ή άνήσυχη έλπίδα, τάκανε νευρικά. Τα θυμωνε με τον έαυτό τους. Αυτό τ' άγνωστο, το φοβερό παρακαλούσαν να φανή. Άλλά τίποτα! Κάθονταν άμίλητα και λυπημένα. Λοιπόν οι Νεράιδες, πούναιτες; Και τα Στοιχειά; Κι' όλα τα είδωλα τ' άποκόσμα; Όξω από το φόβο της θεία Σόφως δεν ήταν τίποτ' άλλο! Άλοίμονο! Πελείωσε! Κρίμα μοναχά, γιατί θα μπορούσαν τα παιδιά να λάβουν και τη γνωριμιά τους. Κρίμα και στους περασμένους φόβους τους! Τότε ξανάρχονταν με δύναμη σ' αυτά ο πόθος της Μεγάλης τάπιας. Σήκωναν τα μάτια και την έβλεπαν άμίλητα. Χαίρονταν το θεώρατο το ψήλωμα και την όμορριά της. Τους φαίνονταν σε νύφη άρχοντική, σε βασίλισσα βαριά στολισμένη.

Στην κορφή είχε το πέτρινο στεφάνι με της πολεμηστρες, και παρακάτου, στη μέση, είχε το μαρμαρωτό ζουναρι. Κι' όσο κατέβαινε προς τη γη, δλο κι' απλώνονταν, άνοιγε πάντα στρογγυλή, και μαρωμένη. Κ' έφτανε και πατούσε κάτω με πάτημα δυο φορές τρανύτερο απ' τον κύκλο τον άπάνου. Κ' ήταν περήφανη, στέρεη, φοβερή ή κορμοστασιά της. Με πέτρες μεγάλες και πολύμορφες ήταν όλη χτισμένη. Κ' είχε την κορφή άταραχη παραδομένη στους άνέμους, και τη ρίζα της έκρυβε στα βάθη τ' ασάλευτα της Φόσας. Κι' αυτή, σαν έρωτημένη μάγισσα άκατάδεχτο λεβέντη, άνοιγε ταπεινή, αλλά πλούσια την άγκαλιά της και την τριγύριζε με χιλια δυο στολίδια, που έμοιαζαν σαν πολυτίμητα καταχυσά σε βασιλικό φέρεμα τριγύρω κολλημένα. Γιατί κι' όλο το καμαρωτό κορμί της τάπιας ήταν ντυμένο ώριόφαντα, λουλουδιαστά, ζωγραφισμένα. Κάθε της πέτρα σκεπάζονταν με χνούδι: από λειχηνες άστερωτους και γεράνιους. Άνάμεσα στις χαραυγές φύτρωνε το πλατύφυλλο πεντάνευρο και το φτωχικό σκορπίδι. Και κάπου κάπου, πράσινη παραλλαγή στη βελούδινη γεράνια δψη, κρέμονταν ή μακρόκλωνη κάπαρη σε γαρουφαλιά και το τουφωτό το περδικάκι. Και τελευταία στον ποδόγυρο της τάπιας τον άγύριστον, απλωνε τα μύρια φουντωτά του κρόσια το νεροφίλητο το πολυτρίχι. Κάθε της τάπιας πέτρα, κάθε της σκιση, έινε το νερό του βράχου κ' έτσι βαστούσε άμάραντη, πάντα άνθισμένη τη στολή της. Κι' άπάνου από τη σκαλιστή τη ζώνα ως της πολεμηστρες

της, όπου κανένα χάλασμα άφινε τρύπα να μαυρίζη, εκεί και μια φωλιά πουλιών, που ή μέρα δεν τά βλέπει, ήταν στημένη.

Και παρακάτου, στη μεσανή μεριά, όθε βλέπει ή Τάπια προς τη θάλασσα, κοντά στη ζώνα, εκεί ήταν ο Λέοντας ο φτερωτός, της τάπιας φυλαχτάρι ταιριαστό, που δε χόρταιναν τα παιδιά να τον βλέπουν και να τον θαμνιόνται. Όταν έσκυβαν από πάνω, δεν τον καλόπαιρναν τα μάτια τους, έτσι όπως τον έβλεπαν άνάποδα. Ένθ τώρα είχαν όλη την άνεση κ' ελεύθερο τον τόπο να τον άγναντεύουν. Τι μεγάλος, τι γιγαντωμένος ήταν! Πώς σήκωνε το κεφάλι με τη φουντωτή και σγουρομαλλη τη χαιτη του πώς άνοιγε τα φτερά, πώς γύριζε άπάνου με φοβέρα την γυμνή ούρά! Πώς κυρίευε με τη ματιά του τα πέλαγα και τα βουνα, που είχε από κάτω! Πώς ήταν έτοιμος από κει να ταναχτή, να πετάξη μ' ένα βρούχισμα τρομαχτικό!

Κ' ένθ τον βλέπουν τα παιδιά και δε χορταίνον, συλλογίζονται και με το νοϋ τους. Τάχα τι γυρεύει ο Λέοντας κρεμασμένος εκεί πάνω; Είναι άπλο στόλισμα της τάπιας; Είναι άγνωστο, με νόημα κρυφό, σημάδι πολεμικό; Η τίποτ' άλλο; Η μήν είναι σωστά φύλακας του κρυμμένου θησαυρού, που τους μολογούσε ή θεία Σόφω; Τότε, γι' άπόκριση στην άπορία τους, τόχαινε να βγαίνει το μεσημέρι κανένας τράγος στα μπεντένια και να κυτάζη κάτω, σε νάθελε να ιδή τα παιδιά τι γίνονται, και να κουνή τι κεφάλι, σε νάθελε να τ' άναγελάση και τέτοια λόγια σε να τους λέη.

— Τι γίνεστε; Τι λέτε για την Τάπια; Η Φόσσα σ' άρέσει; Κι' ο Λέοντας τι να σημαίνει; Τι θέλει εδώ ψηλά κρεμασμένος, σαν άβασκαντήρι; Έγνοια σας! Θα το μάθετε κι' αυτό. Και θα φωτιστήτε!

X

Να βλέπουν το Νίκα το βοσκό με τα κλιόγιδά του να κρατάη την τάπια χτήμα του, κι' αυτά, τα περήφανα παιδιά, ναχουν τη Φόσσα άχαρη καταφυγή τους, και με φόβο πάλι μήν τα νοιώση εκείνος, τάπιανε θυμς μεγάλος, αλλά δεν είχαν τα κακόμοιρα και τί να κάμουν. Έδιναν κατάρες στο βοσκό, τον τραγοκέφαλο, τον πλακομύτη, και στα γίδια του τα λυκοφαγωμένα, όμως ούτε οι κατάρες έπιαναν, ούτε κ' οι φοβέρες που έλεγαν σιγαλόφωνα έφταναν ως την τάπια. Άρχισαν να βαριώνται την άκίνητη, την κλεισμένη ζωή μέσα στη Φόσσα. Τα δέντρα τους φαίνονταν άνοστα και κρύα. Οι Ισκιούς τους θάρκιναν το νοϋ τους σε φαντάσματα κ' οι ψηλοί τοίχοι τα φοβέριζαν να τα πλακώσουν. Και νάχε ή Φόσσα Νεράιδες κ' ή Μίνα νάβγανε Στοιχειά! Έφρυγαν ένα ένα και πήγαιναν άλλου να βρουν παιγνίδια. Σε λίγον καιρό δεν έμειναν παρά τα πιό μεγάλα, τα λιγώτερα, που φύλαγαν ακόμα τον έρωτα στα παλιά λημέρια και δεν πάτησαν την πίστη της συντροφιάς. Κι' αυτά, πριν έρθη ή μέρα να σκορπίσουν, άφίνοντας τη Φόσσα στην αιώνιαν έρημιά της, πρόφτασαν κ' είδαν κάτι παράξενο κι' ανέλπιστο ψηλά στην τάπια.

Ήταν μεσημέρι, ώρα που λούφαζαν τα παιδιά κρυμμένα στους Ισκιούς της Φόσας. Βλέπουν στο μεσανό μπεντένι, που άντικρύζει Ισα στο Λέοντα, εκεί να προβαίνει ο Νίκας ο βοσκός άντάμα με τρεις άλλους, βοσκούς είτε χωριάτες, και να κυτάζουν κάτω, να μελετούν, κάτι σε να ζητούν να κάμουν. Έστερα βλέπουν τον ίδιο, το Νίκα το βοσκό να δέ-

νεται με μια τριχιά στη μέση, να σκύβη ένθ κρατούσαν οι άλλοι το σκοινί, να πιάνεται απ' την άκρη της τάπιας, να κρεμιέται όξω ζητώντας, με τα πόδια του γυμνά, που ναύρη πάτημα. Κ' οι άλλοι άφιναν λίγο λίγο το σκοινί και τον κρέμαγαν με προσοχή μεγάλη. Είχαν, καθώς φαίνεται, περασμένο το σκοινί γύρω από κανόνι και μ' αυτό τον τρόπο τ' άφιναν να γλιστράη. Κ' εκεί, στην κόψη της πέτρας, που εύρισκε το σκοινί, είχαν θαλυμένα παλιόπανια για να μην το τρώη ή πέτρα. Βλέποντας αυτά τα κινήματα, τ' άνόητα και τα κρυφά, δεν ήξεραν τί να βάλουν με το νοϋ τους τα παιδιά. Κ' οι άπολυμένες οι ποδάρες του βοσκού κ' ή φουστανέλλα του, που παιγνίδιζε στον άνεμο, έκαναν τα παιδιά να σρίγγωνται για να μην ξεσπάσουνε στα γέλια. Άλλο και άγραφο και τουτο πάλι! Μην τρελλάθηκε ο μαύρος ο βοσκός κι' άφρησε να τον κρεμάσουν από κεινο το ψήλωμα το φοβερό, που αν έπιεθε θα γίνονταν κομματια; Και τί σκοπό είχε αυτό το κάμαμά του το παράξενο; Σαν ήταν ο καιρός που είχαν τα κρινιέζια της φωλιές τους μεσ' της τρύπες του κάστρου, συχνά και τα παιδιά έκαναν τέτοια για να πιάνουν άφτέρωτα πουλάκια είτε πεταρούδια τρυφερά. Τώρα όμως οι φωλιές των πουλιών είχαν άδειάση και τα πουλιά ταξίδευαν άλλο. Μην ήθελαν πάλι να βρουν κανένα βότανο, περιβαλτο γιατρικό στα ζωντανά τους ή σ' αυτούς τους ίδιους; Τέλος σαν τί πράμα τάχα πρέπει να ζητούσαν; Όσο πολεμούνε να μαντέψουν την άφορμή, τόσο μεγαλώνει το θάμπωμά τους και τους κόβονται τα γέλια. Βλέπουν άξαφνα το βοσκό να σταματάη σιμά στο Λέοντα. Και τα παιδιά δεν παύουν ν' ακολουθούν με προσοχή κάθε κινήμα του. Είχανε σκύψη κ' οι άλλοι δυο συντρόφοι από πάνω, πεσμένοι άπιστομα, και του μιλούσαν χαμηλόφωνα. που δε μπορούσαν τα παιδιά ν' άκούσουν. Βλέπουν τότε και τραβάει ο βοσκός μια βλάχικη χατζάρα κ' άρχίζει μ' αυτή να σκάζη γύρω στην πλάκα του Λέοντα. Άστραπή πέρασε απ' το νοϋ τους! Δεν ήθελαν άλλο σημάδι απ' αυτό να καταλάβουν. Ο βοσκός ήθελε να κρεμίση το Λέοντα και να εγάλη τον κρυμμένο θησαυρό! Άπόμειναν έτσι χάσκοντας και βλέποντας με μάτια μεγάλα κατ' άπάνου. Βρέ, τον τσοπάνο τον κουτοπόνηρο! Τι πήγε και τούβαλε στο ξερό του ο δαίμονας; να κάμη! Θαμαθε από κάποιον το παρχμύθι για το Λέοντα και το πήρε με το λίγο μυαλό του πως ήταν άλήθεια κιόλα! Δεν κρατιώνται πειά τώρα τα παιδιά. Πετάγονται όξω απ' τον κρυψώνα τους και δάνουν φωνές μεγάλες.

— Βρέ τσοπάνε, τί κάνεις αυτό; Γιατί τον ρίχνεις το Λέοντα; Τι σούκανε; Βρέ κατσκοκλέφτη, θέλεις να πάρης το θησαυρό; Το πιστεφες πως είν' άλήθεια; Άνέβα πάνω γλήγορα, παλιόβλαχε!

Τον φοβέριζουν, τον βλαστημούν, άρπάζουν πέτρες και του ρίχνουν, όμως αυτός κυτάζει τί δουλειά του χωρίς να προτέχη σε τίποτα. Μοναχά σαν άκουσε της φωνές, γύρισε και τους ειπε:

— Αυτό μ' κρύβεστε, και δε σ' ήξερα; Κατρερίτε λίγο και τας λέω!

Κ' έσκαβε όσο δύνονταν με τη χατζάρα. Χτυπούσ' ιδώ, χτυπούσ' εκεί, κ' έφριχνε λίγο λίγο τον άεβέστη που δεν ήθελε να ξεκολλήση. Πότε έπιανε με τ' άνα χέρι τη χατζάρα, πότε με τ' άλλο πότε την πήγαινε ζυστά, πότε όρθοκατέβατα πελεκούσε τον τοίχο σαν κορμό δεντρού. Χάραξε αλύακι πρώτα στ' άπάνου το πλευρό, ύστερα δόθηκε στα δυο τα πλαγινά και τελευταία καταπάστηκε τ' άποκάτου

της πλάκας. Μ' άγωνα πού άντι νά τόν κουράση, θέριευε τήν όρεξή του, και με τόν άγριον άνεμο πού μάνιζε άπ' όλουθε, άλλα δέν τούκανε και φόβο, χώρισε όλότελα τήν πλάκα από τόν άλλον τοίχο. Ύστερα από πάνου τοδωσαν εκείνοι ένα σίδερο γερό μοχλό, πού τόν είχαν παρμένον επίτηδες για τó σκοπό τους, κι άρχισε μ' αυτό νά χτυπάη ό βασιός όλόγυρα στην πλάκα και νά μήν άργή νά τήν ξεκολλήση.

Πόση ώρα βάσταξε αυτό τό σκάψιμο, τά παιδιά δέν είχαν καταλάβη ξάστερα. Είχαν άφήση της άνώφελες φωνές και της φοβέρας κ' έβλεπαν ψηλά με μάτια θαμπωμένα από τήν άντηλιά και κουρασμένα. Του βοσκού ή γνώμη ή κακοκέφαλη κόντευε κι' αυτά τά ίδια νά τά κάμη νά πιστέψουν. Άρχισαν νά φαντάζονται πώς ό θησαυρός ήταν κρυμμένος πίσω από τήν πλάκα, κι' άμα θάπεφτε, θά φαινόταν μια τρύπα τρισβαθη άνοιχτή γιομάτη μάλαμα κι' άλλο άκριβό λογάρι, πού θάρχιζε νά τρέχη κάτω. Είχαν πιάση τόπο παρήμερα νά μήν πετύχη κανένα ή πέτρα πέφτοντας, όμως ήταν έτοιμα, μόλις τήν έβλεπαν νά πιση, νά χυθούν ν' άρπάξουν. Κι' όσο ζύγωνε ή στιγμή, τόσο δέν έκαναν ύπομονή. "Άξαφνα έβαλαν της φωνές:

— Πέφτει, πέφτει!

Και μ' αυτά τά λόγια ταραζέται ό Λέοντας, τρίζει σά νά ζωντανεύει, ξεκολλάει άπ' τόνα τό πλευρό, γέρνει κατά τ' άλλο, τινάζεται, χτυπάει στον τοίχο, και μ' ένα πήδημα, πού δέν έφτασαν νά τό καλοϊδούνε τά παιδιά, παρά μοναχά πήραν τή βοή του, πέφτει με βρόντο κάτω σά νά μούγγριζε κ' ή Φόσσα βόγγησε θλιθερά σά νά είχε νοιώση πόνο με τήν πληγή πού έλαθε κ' εκείνη. Τρέχουν τά παιδιά φοβισμένα και τόν βρίσκουν τό Λέοντα χωμένον μέσα στα χορτάρια. Για τό θησαυρό έφτασε μια ματιά νά καταλάβουν πώς ήταν τοίχος πίσω από τό μάρμαρο, γυμνός, και τίποτ' άλλο. Πάνε κοντά με φόβο, σά νά ήταν άληθινός ό Λέοντας, και τόν κυτάζουν με μάτια δλάνυχτα. πού δε χορταίνουν τό θαύμασμά τους. Χτυπώντας ό Λέοντας στον τοίχο, είχε σπαση κατά τή μια άγκωνή και τούλειπε ένα κομμάτι. Και πέφτοντας ηδρέ τό χώμα με τό πλευρό και μπήχτηκε βαθιά μέσα. Κ' έμεινε 'κει μισόγυρτος, σάν καθιστός στα πιανά του πόδια, σάν πληγωμένος. Και τώρα πού τόν βλέπουν τά παιδιά, τούς φαίνεται πειό φοβερός, και πειδομορφος, κ' άλλος τόσος μεγάλος. Σκύβουν και μ' άγάπη χαιδέουν τό κορμί του, τό γεράνιο άπ' του καιρού τά χνούδια, και τή χαιτή του τή φουντωτή. Με λύπη πιάνουν τήν όλόλευκη πληγή του. Και με φωνή κλαμένη, γιομάτη θυμούς και φοβερίσματα, δέν παύουν νά τού λένε:

— Μαύρε Λέοντα, τί σουμelle! Καίμενε Λέοντα! Πώς ήτανε νά καταντήσης έτσι; Τέτοια ήταν ή μοίρα σου! Μαύρε Λέοντα!

Κ' ενώ σηκώνουν τά χέρια και βρίζουν και βχρειές κατάρεις άραδιάζουν στον κακόγνωμο βοσκό, άξαφνα οι φωνές τους πνίγονται μέσ' τά λαρύγγια τους. Μ' άλαφιασμένες όψεις στέκονται κι' άκροάζονται και βλέπουν γύρω. Κουδουνίσματα τραγιών μέσα στη Φόσσα! Στη Φόσσα τήν άπάτητη! Από πού και πώς; Πλάσματα της φαντασίας τους; Νεράιδες τάχα; Τρέχουν κατά τόν ήχο πού δέν παύει κι' όλο μεγαλώνει. Κ' εκεί; "Αν μπορούσε άνθρώπου μάτι νά πιστέψη τέτοιο πράμα! Άπ' τό παράθυρο της Μίνας πρόβαινε ένας ένας τράγος και πηούσε και βρίσκονταν μέσα στη Φόσσα. Κ' είχαν

πηδήση κάμποσοι κ' έβοσκαν σκορπισμένοι. Και νά τος, δλούστερος, ό Νίκας ό βοσκός, ό Νίκας ό Άτσας, προβαίνει και πηδάει και βρίσκειται κι' αυτός στη Φόσσα. Και θάνει τά τραγιά μπροστά και τά σαλαγάει. Και τραβάει τόν άνήφορο κατά τήν τάπια. Κι' όσο νάρθουνε τά παιδιά στον έαυτό τους άπ' τό φόβο τους, κι' όσο νά συλλογιστούν και τί θά γίνουν, τά είδε ό βοσκός κι' άρπαξε πετρες και τά πήρε από κοντά. Και τούς φωνάζει:

— Έδώ σάς έχω τώρα! Πού θά μ' πάτε;

Τί μανισμένο τρέξιμο! Τί πετροβολητό! Αϊ, και νάπικνε στα χέρια του ό βοσκός κανένα παιδί! Φευγάλα! Ούτε και τούς κατέβηκε στο νού άντίσταση. Φευγάλα! Και κατά πού; Η Φόσσα ήταν δλόκλειστη. Τοίχοι δεξιά, ζερβά. Γκρεμοί πάλι εκεί πού σώνονταν ή Φόσσα. Τρέχουν λοιπόν, κι' όπου τά φέρη ό δρόμος τους. Περνούν άνεμοστρόβιλος τήν τάπια τή μεγάλη, πού άπλώνεται στη Φόσσα σάν άκρωτήρη γής στρογγυλωτό μέσα σέ πέλαγο. Σκίζουν τά πόδια και τά χέρια τους σ' άγκάθια και στής πέτρας. Κι' άφού ξεπέρασαν τήν τάπια και βρέθηκαν κατά τ' άλλο τό πλευρό της Φόσσας, εκεί άπολυώνται στον κατήφορο. Τώρα πειά τά κουδούνια δέν ακούγονται. Μήτε τό φοβέρισμα του Νίκα του βοσκού τά φτάνει. Βρίσκονται μακριά από τά λιθάρια του για λίγες στιγμές. Κι' όμως όλο σιμώνουν στής Φόσσας τό ξετέλειωμα. Και τότε εκεί; Στέκονται μισάψυχα και συβουλεύονται. "Άλλη καταφυγή δε μένει παρά νά διαλέξουν πατουλιές της πειό πυκνές και νά κρυφτούνε. Και τραβούν εμπρός και περιβλέπουν. Νά τώρα τά χείλη του γκρεμού. Κ' εκεί, στα πόδια του κάστρου χαμηλά, είν' ένα πλάτωμα, καθαρμένο άπ' τά άγριόφυτα σάν άπ' άνθρώπου χέρι, σάν αύλή σπιτιού ή σά χοροστάσι. Και γύρω μια σειρά δεντρών περικυκλώνει τήν αύλή αυτή είτε τό χοροστάσι. Κι' ό,τι είν' άπάνταστο, κι' ό,τι είν' άχώρετο στο νού, εκεί σ' άλλων αυτό έχει πάρη σωμα και ζωή! Ένας χορός από γυναίκες λευκοφρές πει κ' έρχεται! Κι' άνεμίζουν τά φουστάνια, τά μαντήλια τους άνάμεσα στα δέντρα, άργά, άργά. Και μοναχά τραγουδι δέν ακούγεται, μήτε όργανο δέν παίζει.

— Νεράιδες! λένε τά παιδιά από μέσα τους.

Κυτάζοντ' ένα με τ' άλλο φοβισμένα. Λοιπόν είχε δικιο ή θειά Σόφω! Νεράιδες! Δέν τά γελούν τά μάτια τους. Πλάσματα τόσο άληθινά, όσο και καθετι στον κόσμο πού δείχεται με τή μορφή, με τό σκήμα του κορμιού του. Τέλος όπως με βλέπεις και σέ βλέπω. Τώρα πιστεψαν τ' άπιστευτα. "Όμως πού νά γλυτώσουν; Πίσω τους ό βοσκός, μπροστά τους οι Νεράιδες, οι κακές στής όρες τους. "Ω, και νά γίνονταν φτερούγια οι φόβοι τους! Φτερούγια νά τούς σήκωναν ψηλά και νά τούς έβγαναν έξω άπ' αυτή τήν κρύα φυλακή. Τό γούπατο τό κολασμένο. Τό λάκκο πού σάν τάφος τούς άγκάλιαζε.

"Άλλο πάλι! Τό τέλος έφτασε; Βόηθα, Παναγιά μου! Του κάστρου ό τοίχος άνοιξε, μαγεμένος! "Όνειρο χεροπιαστό! Μέσ' τά χλωρόφυλλα πού κρέμονται πυκνά χάσκει μια θύρα μαύρη. Τήν ίδια στιγμή μια γυναίκα βγαίνει από τή θύρα. Κ' ή θύρα, κάλλιο ή δαιμονότρυπα, σβύνει πάλι σάν Ισκιος πού τάχα πέρασε. Η γυναίκα όμως είν' εκεί, στής άλλες μέσα! Και κινιέτ' έδώ κ' εκεί. Και σμίγει στο χορό των άλλων. Κι' άφίνει τό χορό και στρηφογυρίζει μοναχή της. Και πει κ' έρχεται. Και πάλι πιάνεται στο γύρο του χορού. Και τώρα ποιός θά γελαστή; Και ποιός δε θά τρομάξει

Τά παιδιά τό κόβουν λάσπη. Με τήν όρμή πού σπρώχνει της καρδιές τους τρέχουν άλλόφρενα, άδιήγητα. Κι' άξαφνα πέφτουν άπάνου στο βοσκό, πού προχωρούσε ψάχνοντας με βήμα και με βλέμμα διαταγμένο, πονηρό. Βαστούσε άκόμα στα χέρια του της πέτρες. Και τούς ρίχνεται. Και βάζει φωνές περίτρανες. Και σκουίζει και ρεκάζει. Κ' ή Φόσσα άχολογεί τά ούρλιασματά του. Τότε, στην άπελπισία τους, τά παιδιά γυρίζουν πίσω. Και ρίχνονται άπάνου στής Νεραίδες. Κάνουν καρδιά θεριό και τρέχουν ίσα, στα τυφλά και στα μουγγά. Θα λαβωθούν άπ' της Νεραίδες; Θα χάσουν τή μιλιά τους; "Ας γίνη ό,τι γίνη! Είν' έτοιμα νά πιαστούνε και στα χέρια με της ζωτικής. Νά τούς άρπάξουν και τά μαγεμένα τους μαντήλια. Και νά τής κάμουν σκλάβες τους. Μ' άπόφαση θανάσιμη τραβούν ίσ' άπάνου στο χορό. Παράξενο κι' αυτό. "Ο χορός βαστιέται άτάραχος. Και τά παιδιά σιμώνουν. Κι' ό χορός άχάλαστος γυρίζει!

Και τώρα τά παιδιά δέν έχουν καιρό μήτε νά ξαφνιστούν, μήτε και νά γελάσουν. "Ο χορός δέν ήταν τίποτ' άλλο παρά πλυμένα άσπρόρουχα άπλωμένα. Κ' ή γυναίκα πού βγήκε από τόν τοίχο, αυτή μοναχά ήταν ζωντανή! Κι' αυτή ήταν ή θειά Σόφω, κι' όχι άλλη! Η ίδια, κι' όχι καμμιά Νεραίδα σκιαχτερή, πλάσμα του φόβου. Κ' ή θειά Σόφω άργά τά είδε τά παιδιά, γιατί δέν τά περίμεν' εκεί πέρα. Και ρίχτηκε νά φύγη από τό παραπόρτι τό κρυφό του κάστρου, άλλα δέν πρόφτασε. Σά φύσημα άγριο του βοριζ χύθηκν μέσα εκείνα. Έφριξαν τή θειά Σόφω άνάσκελα και βρέθηκαν στο σπίτι της: πέρασαν τήν αύλή και πετάχτηκαν στο δρόμο έλεύτερα, πριν κι' αυτά τά ίδια καταλάβουν πώς είχε γίνη αυτό τό θαύμα.

Και τώρα άγριος θυμός φουσκώνει τά στήθια των παιδιών. Τό βοσκό πειά κανέναν δέν τόν λογαριάζει. Κι' αυτός, σά φρόνιμος βοσκός, δε φαίνεται. Τή θειά Σόφω θέλουν τά παιδιά νά τιμωρήσουνε. Σ' αυτή νά ξεθυμάνουν όσα τράβηξαν. Τους φόβους και της τρομάρας πού τούς είχε βάλη στο νού τους νά τούς πληρωθούν διπλά από τή γριά. Βροχή λιθάρια πέφτει στην αύλή και στη σκέπη της.

— Έβγα έξω! της φωνάζουν. Έλα νά μās ξαναπής τά ψέματά σου! Τί άλλο έχεις νά μολογήσης για τό κάστρο; Ξωτικά κρατούν στη Μίνα; Νεράιδες λημεριάζουν μέσ' τή Φόσσα; Ηθελες νά μās φοβίτης, αϊ; Νά μās κάμης νά μη βάνουμε τό ποδι μας εκεί; Και φύλαγες τό κάστρο σά νά ήταν χτήμα σου. Κ' ήθελες τή Φόσσα νά τή χαιρεσαι μοναχή σου; Σύρε τώρα νά τήν πάρης! "Ο τσοπάνος σέ καρτερεί! Έμεις πειά δε θέλομε νά ξέρωμε από κάστρο τίποτα! Μήτε από Φόσσα! Χάρισμά σας και τά δυό! Έμεις θά βρούμε άλλου νά παίζωμε. Τηράτ' έσεις νά μοιραστήτε τή κληρονομιά πού σάς άφίνομε! Κ' έχετε γειά! Κι' όπου μās ξαναδήτε, νά μās χαιρετάτε. Πάρτε και τήν τελευταία πετριά μας για χαιρίτισμα!

Δέν τόλμησε κανείς νά ξεμυσίση από τό σπίτι και ν' άπαντήση τή μάνητα τή μαύρη των παιδιών. Και τά παιδιά με τή χαρά των νικημένων, πού βρίσκουν ψεύτικη της νίκης αντιπληρωμή σέ κούφια λόγια και φανταχτερά καμώματα, γύρισαν ήσυχα στη χώρα. Κι' άργά ένοιωσαν τί είχαν και τί έχασαν. Κ' έκαμαν πολύν καιρό όσο ναβρουν πάλι τά πρώτα συνήθεια της ζωής τους και νά ριχτούν σ' άλλα καινούρια ξεφαντώματα κι' άκούραστα της πρόσχαρης ζωής τους μεθοκόπια.

1893, 1904.

Γ. ΒΑΣΙΟΓΙΑΝΝΗΣ